

Nr 160.

Af herr **Lundgren** i Varberg, om förbättrade lönevillkor för läraren vid musikaliska akademiens konservatorium Anton Andersén m. m.

Tydligt torde få anses, att, när en uppenbar orättvisa råkat blifva begången vid lönereglerng för ett statens verk, det bör vara angeläget, att rättelse åvägabringas, på det att den, som blifvit oförskyllt lidande, må hållas skadeslös.

Enligt 1908 års lönereglerng för kungl. musikaliska akademien och dess läroverk är det fastslaget, att lärarnes aflöning skall beräknas efter antalet undervisningstimmar i veckan. Begynnelselönen är för år och veckotimme 175 kr. Härtill komma tre ålderstillägg (efter 5, 10 och 15 års tjänstgöring) med 25 kr. pr år och timme för hvarje tillägg — eller (hvilket är detsamma) en sjundedel af begynnelselönen, hvarjämte vid afgången från läroverket följer en efter lönen lämpad pension.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade härom i åttonde hufvudtiteln för år 1908, sid. 228 och 229, sedan han förut talat om 20 undervisningstimmar i veckan för de högst aflönade lärarne: »Såsom akademien framhållit, skulle begynnelselönen för dessa lärare motsvara en ersättning af 175 kronor för veckotimme under året, hvilket ingalunda kan anses vara för högt tilltaget. Efter enahanda ersättning för veckotimme är jämväl begynneseafflöningen för de öfriga lärarne beräknad.»

Angående ålderstilläggen säger han på sidan 229: »Mot de föreslagna ålderstilläggens storlek, som ställts i förhållande till begynneseafflöningens belopp, har jag icke heller något att invända.»

Till belysning må här nämnas, att läraren i pianospelning undervisar 20 timmar i veckan och alltså uppbär en begynnelselön af 20 gånger 175 (d. v. s. 3,500) kronor, hvartill komma de tre ålderstilläggen å hvarterda 20 gånger 25 (d. v. s. 500) kronor. Hans löneförmåner äro sålunda efter

15 års tjänstgöring 5,000 kronor, och vid afgangen från läroverket är han berättigad till pension.

Äfven hvar och en af lärarne i orgelspelning, i harmonilära samt i elementar-, kyrko- och körsång har detta antal undervisningstimmar i veckan och följaktligen samma aflönings- och pensionsförhållanden.

Läraren i violospelning undervisar 15 timmar i veckan och uppbär enligt samma beräkningsgrund en begynnelselönen af 15 gånger 175 (d. v. s. 2,625) kronor samt de tre ålderstilläggen å hvardera 15 gånger 25 (d. v. s. 375) kronor. Efter 15 års tjänstgöring är sålunda lönen 3,750 kronor med rätt till pension vid afgangen från läroverket.

Undervisningen i violoncell- och kontrabassspelning är bestämd till sammanlagdt 12 timmar i veckan. Enligt beräkningsgrunden är dess aflöning alltså 12 gånger 175 (d. v. s. 2,100) kronor samt tre ålderstillägg å hvardera 12 gånger 25 (d. v. s. 300) kronor, hvilket efter 15 tjänstear utgör en lön på 3,000 kronor — med rätt till motsvarande afgangspension.

Medel till dessa på angifna beräkningsgrunder godkända villkor äro sålunda af Riksdagen anvisade genom 1908 års reglering.

Den ene läraren bör då såväl som den andre komma i åtnjutande af sina förmåner, hvilka helt och hållet skola beräknas efter antalet undervisningstimmar.

När den, som undervisar 20 timmar i veckan, uppbär härför sin fulla rätt — hvarför skulle ej den, som tilldelats *färre* timmar så mycket hellre få sin rätt, som hans förmåner äro *mindre*, och det för honom följaktligen är mer kännbart att oförskylldt förlora något däraf?

Så blef emellertid *icke* händelsen för den framstående läraren i violoncell- och kontrabassspelning, herr Andersén.

Denne både skicklige och nitiske lärare tillträdde sin befattning år 1876. Han hade således vid tiden för den nya lönestatens trädande i kraft 1909 innehåft densamma i 33 år och borde enligt ofvanstående varit berättigad till en aflöning af 3,000 kronor jämte rätt till därefter beräknad pension. På grund af en högst olämplig bestämmelse, hvarom vidare här nedan, råkade följden blifva ett *afdrag* till nära en tredjedel af hans rättmätiga lönebelopp. I stället för 3,000 kronor skulle han nämligen erhålla endast 2,100. När man besinnar, att hans gamla aflöning utgjorde med dyrtidstillägg 2,208 kronor, så skulle han enligt nya lönestaten få 108 kronor mindre än han hade förut. Orättvisan häri framstår desto tydligare vid tanken på att regleringens uppgift var att *förbättra* de erkänt usla löneförhållandena vid musikaliska akademien och dess läroverk.

Härom yttrade herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet i åttonde hufvudtiteln för år 1907, sid. 424, att han »lifligt behjärtade de svårigheter, i hvilka de hos musikaliska akademien och vid musik-konservatorium anställda personer på grund af sina i allmänhet mycket knappa aflöningsförmåner befinna sig», och, sedan han på sidan 225 i åttonde hufvudtiteln för år 1908 först ordat om de »synnerligen knappa aflöningsförmåner, som bestås musikaliska akademiens tjänstemän och betjante samt lärarne vid musikkonservatoriet», tillägger han: »För afhjälpande af de mest trängande behofven hafva ock under en följd af år anslag på extra stat af Riksdagen anvisats». Af dessa extra anslag ingick såsom dyrtidstillägg i herr Anderséns förra aflöning (2,208 kronor) ett belopp af 288 kronor.

Oaktadt detta extra belopp sålunda tilldelats honom för »*afhjälpande af de mest trängande behofven*», nödgades han som sagdt att därpå afstå 108 kronor och kom på så sätt genom att erhålla endast 2,100 kronor i en *sämre* ekonomisk ställning i stället för en bättre. För herr Andersén råkade alltså löneregleringen att verka raka motsatsen mot hvad därmed asyftats.

Att han ej ville gå med på en dylik lönereglering baklänges, är helt naturligt. Med anledning härpå drabbade honom emellertid det äfven för gamla staten verkande men icke förutsedda regleringsförhållandet, att nyssnämnda 288 kronor i extra lönetillägg *frändrogos* hans gamla aflöning på 2,208 kronor, hvarefter som resultat af den länge emotsedda regleringen återstod ett belopp af 1,920 (säger nittonhundratjugu) kronor. Han gick alltså första året af regleringens trädande i kraft miste om icke mindre än 1,080 kronor mot hvad han haft rättmätig anledning att vänta.

Orsaken, hvarför han icke i likhet med de öfriga lärarne fick sina löneförmåner okränkta i enlighet med den antagna beräkningsgrunden, framgår af följande:

Musikaliska akademien hade (enligt 8:de hufvudtiteln för år 1907, sid. 133) föreslagit, att, då man efter den nuvarande läraren icke kunde med visshet påräkna att finna ännu en sådan med tillräcklig kompetens att meddela undervisning i spelning af *bägge* de svåra musikinstrumenten violoncell och kontrabas, lärarplatsen för dessa två instrument skulle, »*då Andersén afgår från tjänsten*, delas i två ordinarie lärarbefattningar, en för violoncell med 8 timmars undervisning i veckan och en för kontrabas med 4». »Aflöningsförmånerna synas» — såsom akademien vidare framhöll — »böra för båda tjänsterna utgå med sammanlagdt enahanda belopp som till den odelade befattningen föreslagits».

Lönen skulle alltså för *en* lärare med 12 timmar eller för *två* (den ene med 8 timmar och den andre med 4) *vara densamma*, d. v. s. 3,000 kronor.

Emellertid hade sedermera i den kungl. propositionen *utan akademiens hörande* den bestämmelsen blifvit införd, »att rätt till ålderstillägg icke tillkommer den, som uppbär mer än en aflöning på akademiens stat».

Däremot hade i propositionen *icke* inkommit akademiens med en *öfvergångsbestämmelse* liktydiga förslag, att *delning* af den ifrågavarande platsen icke skulle ske, förrän *den nuvarande läraren afgått*. Ej heller hade framhållits den logiska konsekvensen, att aflöningen skall vara densamma, vare sig undervisningen i de bägge här åsyftade ämnena meddelas af *en* eller af *två* lärare, då gradmätaren (sammanlagda *antalet timmar*) är densamma. Genom detta förbiseende är nu *på papperet* undervisningen delad i två lärarebefattningar, ehuru detta *i verkligheten* ingalunda är fallet, då den fortfarande som förut helt och hållet skötes af samme lärare, herr Andersén.

Under sådana förhållanden hade det varit af behovet påkalladt, att en tydlig öfvergångsbestämmelse funnits, som tryggt denne lärares rätt till aflöning efter antalet undervisningstimmar — något som ju akademien i sitt förslag till Kungl. Maj:t äfven tillrädt. Det är frånvaron af sådan bestämmelse vid regleringen ifråga, som gifvit upphof åt denna motion.

Rörande den oväntade förordningen, att ålderstillägg icke skulle tillkomma den, som innehar mer än en befattning å akademiens stat, skyndade akademien emellertid året därefter att till Kungl. Maj:t inlämna en hemställan om ändring af sagda stadgande, så att den, som innehar mer än en befattning å akademiens stat, måtte åtnjuta ålderstillägg åtminstone å *en* af dessa befattningar.

Detta ändringsförslag, hvilket Riksdagen antog med anledning af framställning härom i 1909 års statsverksproposition, afsåg närmast läraren i musikens historia och estetik. För honom kunde det också vara tillfyllestgörande, då hans förnämsta befattning såsom akademiens *sekreterare* inbringar honom en begynnelselön af 4,000 kronor och efter 15 tjänsteår 5,500 kronor — hvilka löneförmåner för öfrigt *icke äro beroende af antalet arbetstimmar*. Vid sidan häraf är hans lärarebefattning med 12 timmars undervisning i veckan och den däremot svarande begynnelselönen 2,100 kronor snarare att betrakta som en bisyssla till utfyllnad i hufvud-aflöningen.

För den däremot, som är *uteslutande lärare*, och hvilkens aflöning sålunda är *helt och hållet* beroende af ett större eller mindre antal arbetstimmar, bör ju utan undantag den en gång antagna regeln själfklart gälla,

att aflöningsförmånerna rättas efter antalet undervisningstimmar och — *icke efter något annat.*

Riktigast hade vid tillfället ifråga naturligtvis varit, att akademien framkommit i främsta rummet med förslag i *denna* riktning och därigenom visat sådan månhet om *samtliga* sina lärares intressen, att ingen behöft komma att lida oförrätt.

Då nu detta icke blifvit händelsen, och en motsägelse mot den antagna beräkningsgrunden kommit att göra sig gällande, är det emellertid tydligt, att rättelse är af behovet påkallad — detta desto hellre, som därigenom *ej i ringaste mån* öfverskrides det af Riksdagen för hvarje ämne redan anvisade belopp.

Genom anförda ändring och genom Riksdagens beslut med anledning af min motion förra året, har nu läraren i violoncell- och kontrabasspelning med skyldighet att meddela undervisning 12 timmar i veckan visserligen erhållit rätt till ålderstillägg för *två* tredjedelar — men *icke* för den återstående tredjedelen af denna arbetstid. Hans aflöning är följaktligen 2,700 i stället för 3,000 kronor, som den rätteligen borde vara.

För en svagt aflönad lärare, som det oaktadt måste hålla sig med dyrbara instrument och musiklitteratur, är detta afdrag af 300 kronor om året ganska kännbart. Rimligt skäl för något som helst afdrag kan jag icke heller finna. Tvärtom synes allt tala däremot. *Hvarför* skulle ej läraren i violoncell- och kontrabasspelning erhålla sin betalning oafkortad — i synnerhet som dessa *två* instrument måste kräfva icke *mindre* utan snarare *mer* arbete, än då undervisningen gäller *ett enda*?

Den lärare, hvilken, som sagdt, sedan 34 år tillbaka skött detta undervisningsämne vid konservatoriet (och som så att säga skapat skola i landet hvad kontrabasen beträffar), har dock — såsom jag redan i fjol-årets motion antydde — genom sällspord förmåga af en uppoffring, som endast sann kärlek till kallet kan mäktat, lyckats frammana resultat, hvilka ovillkorligen kräfva varmt erkännande. I stället för de föreskrifna 12 timmarna i veckan har han utan ersättning, när det visat sig behöfft, utsträckt undervisningen ända till dubbla ordinarie tiden och därutöfver. Nödvändigheten häraf finner sin förklaring i den omständighet, att ej tillräcklig undervisningstid tilldelats dessa instrument, hvilka dock för moderna anspråk inom sig gömma de vidsträcktaste resurser.

Särskildt förtjänar här framhållas såsom ett enastående och efterföljansvärdt exempel för äfven utlandets musikhögskolor den insikt han gifvit sina konservatorieelever också i mångstämmig ensemblespelning för uteslutande violonceller och kontrabasar. Den som haft tillfälle höra denna

af herr A. skapade konstart, med honom själf som instruktör, finner sig högeligen öfverraskad af den rent af orkestrala verkan, som därigenom kan åstadkommas.

Då emellertid någon mera betydande ensemblelitteratur för dessa instrument icke finns att tillgå hvarken i vårt land eller annorstädes, har denna ensemblespelning kunnat åvägbringas endast därigenom, att han, själf framstående tonsättare, gjort sig mödan att för sagda ändamål komponera erforderlig originalmusik.

Tar man nu i betraktande, att ifrågakavande lönebelopp (3,000 kronor) måste anses vara en synnerligen måttlig aflöning för en både *konstnärligt och vetenskapligt bildad lärare vid statens musikhögskola*, så vågar jag — viss om, att Riksdagen (när såsom här verkliga skäl föreligga) städe vet att värna om hvad till konst och vetenskap hör — än en gång ifrågasätta, att denne högt förtjänste lärare hålles skadeslös för de — såsom af ofvanstående framgår — uppenbart orättmätiga afdrag på hans aflöning, hvilka blifvit gjorda, sedan den nya lönestaten trädde i kraft.

För de två år, som denna lönestat varit gällande, gå dessa afdrag till sammanlagdt 1,380 kronor, hvilket för en under så många år svagt aflönad konservatorielärare utgör en stor och därtill alldeles oförtjänt förlust, som ju i någon form bör godtgöras.

Denna godtgörelse blefve då ingenting annat än den nu felande betalningen för ett redan fullgjordt ordinarie arbete i likhet med öfriga lärares vid samma läroverk.

Skulle emellertid under ifrågavarande säregna förhållanden en sådan godtgörelse med sin retroaktiva verkan stöta på rent formella hinder, torde i stället nämnda belopp kunna tillerkännas honom af Riksdagen som en gratifikation för hans förtjänstfulla verksamhet vid läroverket. I sådant syfte tillåter jag mig då särskildt framhålla dels hans ovanligt framstående lärareverksamhet vid statens konservatorium jämte den anseuiga öfvertid, som han offrat på undervisningen, dels den i hela världen fullkomligt enastående art af ensemblespelning, som han anordnat för sina konservatorieelever, dels det kräfvande tonsättarearbete, som han just för detta ändamål utfört m. m.

Det är i tonkonstens intresse, att den så sundt och vackert *tänkta kärnan* i Riksdagens beslut 1908 i *hvarje* fall får komma till sin fulla rätt, och vågar jag därför under åberopande af ofvanstående härmed vördsam hemställa,

att Riksdagen, i betraktande af herr Anderséns mångåriga och utmärkta lärareverksamhet vid kungl.

musikaliska akademiens konservatorium och i öfverensstämmelse med den antagna beräkningsgrunden för lärarnes löneförmåner vid nämnda läroverk, måtte besluta:

1) att herr Andersén må från och med detta års början för tolf timmars undervisning i veckan uppbära den häremot efter mer än 15 års tjänstgöring svarande lönen af tretusen kronor om året jämte pension i förhållande härtill vid afgang från läroverket;

2) att herr Andersén för de stora förtjänster om tonkonsten, hvilka han ådagalagt i sin långvariga verksamhet vid konservatoriet, må tillerkännas en gratifikation af 1,380 kronor;

3) att till den för akademiens stat gjorda bestämmelsen: »Den, som innehar mer än en befattning å akademiens stat, må åtnjuta ålderstillägg å en af dessa befattningar», göres följande tillägg:

Den beräkningsgrund, som för lärarnes aflöning vid musikkonservatoriet blifvit genom 1908 års löne-reglering för detta läroverk fastslagen, skall dock utan undantag gälla för samtliga lärare så snart tjänstgöringen uteslutande består i *lärareverksamhet* vid konservatoriet och *hela* aflöningen på akademiens stat sålunda rättas efter antalet lärotimmar.

Stockholm den 27 januari 1911.

Alfr. Lundgren.
